

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСАХ
УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОГО

КРУГЛОГО СТОЛУ

21 листопада 2019 року

ВІННИЦЯ 2019

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

**ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР – академік Національної академії медичних наук України,
ректор Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Мороз Василь Максимович**

**ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА – проректор з наукової роботи
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук професор, професор кафедри нормальної фізіології
Власенко Олег Володимирович,**

**професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор Вергелес Костянтин Миколайович**

Редакційна колегія:

Черкасов Святослав Васильович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Харьковченко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Васильєва Ірина Василівна доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

Ратніков Володимир Сазонович доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Вінницького національного технічного університету

Попов Володимир Юрійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Донецького національного університету ім. В.Стуса

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України Матеріали доповідей та виступів всеукраїнського круглого столу 21 листопада 2019 року Вінниця 2019. ТОВ «Друк плюс» . – 264 с.

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників всеукраїнського круглого столу «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України**», який відбувся в Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 21 листопада 2019 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та усім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори круглого столу та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 5 від 26. грудня 2019р.)

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

Потребность данного курса, как полагает его автор, обусловлена следующими обстоятельствами: во-первых, существенными изменениями в обществе – его усложнением и переходом от «Малой науки» к «Большой науке» и, во-вторых, актуализацией проблем образования и как следствие изменениями философии науки. Кроме того, данный курс, как мы надеемся, будет способствовать укреплению взаимопонимания представителей гуманитарных и негуманитарных (естественнонаучных, технических и т. п.) дисциплин.

Ратушняк І.І.

ст. вик. кафедри філософії та суспільних наук

Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова

м. Вінниця, Україна

«ФІЛОСОФІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ» ЮЗЕФА ПІЛСУДСЬКОГО

Постать Юзефа Пілсудського, як і постаті відомих діячів ХХ ст., викликала багато міфів, вигадок і легенд. Усвідомлюючи, що постать Ю. Пілсудського й дотепер залишається контроверсійною в історіографії ми ставимо собі за мету розкрити окремі аспекти світогляду політичного діяча.

Польський дослідник М. Штарський називав його «суперечливою постаттю». Ще за життя Ю. Пілсудського в 1934 р. вийшла книга Т. Дибчинського [11], де він розглядався як есеїст та історик. Перший синтез про «Начальника держави» видав В. Єнджеєвич [12]. Правда в цій праці бракувало ще «пилу історії», яка б давала шанси на певну об'єктивність. Загалом, польську історіографію можна поділити на дві частини. Перша – праці, які виходили в ПНР. Друга – еміграційна історіографія. Серед закордонних видань можна відмітити монографію Т. Комарніцького [13]. Польща «людова» відповіла книгою А. Прухніка [14]. «Золотим віком» історіографії про Пілсудського

стали 80-ті рр. ХХ ст. Слід відзначити ряд публікацій, які вийшли у Варшаві, Катовіцах та Познані [15]. Серед еміграційної когорти, виділемо книгу В. Побуга-Маліновського, яка вийшла в Лондоні в 1983 р.[16].

І історіографія Заходу, і історіографія соціалістичної Польщі страждають певними вадами. Перші тяжіють до ідеалізації, другі – до демонізації. 90 рр. ХХ та перше десятиліття ХХІ ст. дали зовсім інший вимір розгляду постаті Пілсудського. Відзначимо праці Д. Наленч і Т. Наленч [4], М. Штарського [6], К. Найлора [8], Л. Зацкільняка та М. Крикуна [2], Г. Матвеєва [3].

Юзеф Пілсудський, як і багато інших видатних поляків, народився за межами етнічної Польщі, на Віленщині. Його батьки належали до небагатої сполонізованої литовської шляхти [6, С. 65]. Мати Пілсудського мала істотний вплив на патріотичне виховання Юзефа [10, С. 6]. Віленською гімназією сам Юзеф був не задоволений. Цікавився тільки історією, особливо звитягами Наполеона. Гарліцький стверджує, що патріотизм, в якому був вихований Пілсудський, мав сильне націоналістичне забарвлення. Він не прагнув розрізняти росіян, просто вони були для нього завойовниками та гнобителями [3. С. 66].

Нам варто розглянути одну проблему. Чи був Пілсудський соціалістом? В. Зомбек твердить, що не був [7. С. 37]. М. Штарський пише, що тогочасна молодь розглядала соціалізм, як ідеологію боротьби проти царизму, сприймаючи такі гасла як рівність, справедливість і незалежність. Суть наукового соціалізму як програми класової боротьби вона не брала до уваги і відкидала [3. С. 67]. Сам Пілсудський писав: «Я назвав себе соціалістом у 1884 р. Кажу – назвав, бо це зовсім не означало набуття незламних і твердих переконань про слушність соціалістичної ідеї» [10. С. 5]. Трохи нижче в своїй публікації Пілсудський ділить соціалізм на дві течії: «варшавську» і «петербурзьку». Далі він називає себе «досить дрібним соціалістом», коли поступає до Харківського університету. В 1887 р. Пілсудського арештували у справі замаху на Олександра III, засудили на п'ять років заслання до Східного

Сибіру. Пілсудський пише: «Роздуми і книги переконали мене в соціалізмі...Він стає реальною потребою великої маси людей...» [10. С. 13].

Після повернення з Сибіру в 1893 р. у Вільно Пілсудський під іменем «Віктор» став одним з чотирьох засновників Польської Партії Соціалістичної. В 1900 р. його ув'язнено в політичній в'язниці Варшави, згодом перевели до Петербурга, звідки він тікає.

В червні 1902р. відбувся VI з'їзд ППС у Любліні. Тут вперше заявили про себе два самостійні напрямки боротьби за незалежність Польщі. Можемо погодитись з думкою К. Найлора, що перебування Пілсудського в липні 1904 р. в Токіо не дало сподіваних результатів[8. С. 26]. Протягом 1906 р. бойовий загін ППС організував кілька терористичних актів. В 1908 – 1914 рр. Пілсудський стає організатором підготовки польських військових кадрів. Тут варто наголосити про його співробітництво з військовою австрійською владою [2. С. 420]. Під час світової війни було створено народне ополчення під назвою «польські легіони». Одним з полків командував Пілсудський. Полк виріс у бригаду, яка провела кілька звитяжних битв. В бригаді перебувало багато обдарованої інтелігентної молоді, яка й творила легенду легіонів і «культу Юзефа» [2. С. 433]. Українські історики Л. Зашкільняк, М. Крикун, та поляк М. Штарський вважають, що у цих битвах і народився культ вождя. Ми ж додамо, що культ вождя народжувався не тільки в переможних боях. Пілсудський дуже вміло творив собі легенду. Проте цю легенду творив не тільки він, але й його противники.

У липні 1917 р. за відмову прийняти присягу німецькому кайзеру його було заарештовано й ув'язнено у в'язниці Магдебурга. 7 жовтня 1918 р. Рада регентів звернулась до німецького канцлера з проханням звільнити Пілсудського. 10 листопада 1918 р. він спеціальним потягом прибув до Варшави, де Рада й віддала йому владу. З цього часу Пілсудський як новостворений керівник держави почав послідовно втілювати в життя концепцію власного нейтралітету щодо будь-якого політичного угруповання.

Це був його, як вважають історики, офіційний розрив з минулим (ППС) [2. С. 409-410].

Досить виразно візія маршала проглядається в подіях радянсько-польської війни. М. Штарський пише, що деякі польські дослідники нарахували аж тридцять різних спроб встановити добросусідські стосунки з Польщею [6. С. 92]. Я. Щепанський твердить: «Ю. Пілсудський давав собі справу виходячи з того, що чергові мирні пропозиції радянського уряду є тільки камуфляжем, щоб виграти час у справі перегрупування сил для вирішальної фази війни з Польщею» [7. С. 56]. 25 квітня 1920 р. почався наступ польських військ на Україну. Я. Щепанський твердить, що Пілсудський володів матеріалами розвідки, в яких говорилось, що в травні 1920 р. Червона армія приготується до нападу на Польщу[7. С. 59]. Їй буде продовжувати нести соціалізм на захід. М. Штарський вважає, що Польща стала головною ланкою антирадянської політики Франції. Чи означало це, що Пілсудський був маріонеткою в руках Заходу? Мабуть, ні. Походом на Україну він спровокував наступ Червоної армії. І лише так зване «чудо над Віслою» 15 серпня 1920 р. врятувало Польщу. Але однією з причин порятунку був майстерно розроблений план битви під Варшавою не лише Пілсудським, але й французом Вейганом[2. С. 455].

Слід сказати й про «Санаційний режим». Потрібно погодитись з К. Найлором, що система правління Пілсудського після перевороту 1926 р, була диктаторською. Однак вона мала специфічний польський характер, як і сам соціалізм Пілсудського[7. С. 30]. Ми ж додамо, що характеризуючи еволюцію бачення Польської нації Пілсудського визначальним для нього є «культ держави». На відміну від комунізму(який пропогував культ класу) чи нацистів (культ раси).

Отже, фігура Пілсудського, як і його «філософія національної свідомості» потребує подальшого вивчення і дослідження. Еволюція поглядів маршала пролягала від своєрідного польського соціалізму принаймні до 1908 р., після чого «національний соціаліст» Пілсудський став «соціалістичним

націоналістом». І на решті після 1926 р. – «диктатор-начальник», на основі ультраконсервативної ідеї «культу держави». Хоча Пілсудський не сам став диктатором, диктатором його зробила тодішня Польща. Саме диктаторство Пілсудського було і відображенням кризи польського суспільства, і спробою стримування її.

Література

1. Гунчак Т. Україна перша половина ХХ століття. – К., 1997.
2. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. – Львів, 2002.
3. Матвеев Г. Ф. Пилсудский. – М., 2008.
4. Наленч Д., Наленч Т. Юзеф Пилсудский: Легенды и факты. – М., 1990.
5. Попович М. Червоне століття. – К., 2005.
6. Штарський М. Юзеф Пілсудський. Факти і Міфи // УІЖ. – 1992. - № 4-5.
7. Marszalek Polski Josef Pilsudski. – Warszawa, 2000.
8. Najlor K. T. 100 postaci, ktori mialy najwiekszy wplyw na dzieje Polski. – Warszawa, 2008.
9. O nipodleglosc i granice 1914-1921. - Warszawa, 1991.
10. Jozef Pilsudski o sobie. - Warszawa, 1989.
11. Dybcznsky T. Jozef Pilsudski jako publicysta i historyk. Warszawa, 1934.
12. Jedrzejwicz W. Jozef Pilsudski 1867-1935. - Warszawa, 1935.
13. Komarnicki T. Pilsudski a polityke wielkich mocatstu zachodnich. – Londyn, 1952.
14. Prochnik A. Pierwsze petnastolecie Polski niepodleglej. - Warszawa, 1957.
15. Tomicki J. II Rzezpospolita. Oczekiwania i rzcywistosc. - Warszawa, 1986; Wojcik W. Legenda Pilsudskiego w polskiej literaturze miedzywojennej. – Katowice, 1986.
16. Pobog-Malinowski V. Najnowsza historia polityczna Polski. – London, 1983.